

Praha, 15. 9. 2026

Co drží společnost pohromadě, když ji nesjednocuje stát?

Kniha Porucha na křižovatce světů Petra Květiny přináší unikátní pohled archeologa

Porucha na křižovatce světů

Co drží společnost pohromadě, když ji nesjednocuje stát, zákony ani centralizovaná moc? A co se stane ve chvíli, kdy se rozpadne společný obraz světa, o který se její soudržnost opírá? Na tyto otázky hledá odpovědi Petr Květina z pražského Archeologického ústavu Akademie věd ČR ve své nové knize *Porucha na křižovatce světů. Jak porozumět kmenovým společnostem*, kterou vydává nakladatelství Academia.

Kniha se obrací k tradičním společnostem, které existovaly bez státu, centralizované moci či náčelnictví, a zkoumá, jakými způsoby v nich vzniká a přetrvává společenská soudržnost. Ukazuje přitom, že identitu člověka neurčují pouze politické či administrativní instituce, ale vyrůstá z mnohem hlubších vazeb – od rodiny přes klany a kmeny až po sdílené představy o světě.

Když se společný svět začne rozpadat

„Žijeme v národních státech, do formulářů vyplňujeme kolonky jako národnost nebo etnicita. V ještě širší rovině jsme Evropané, příslušníci západní civilizace. I když třeba nejsme pokřtěni, neseme v sobě odkaz křesťanské tradice, třeba tím, že slavíme Vánoce. Jsme prostě zvyklí být součástí velkých společenských celků, kterými se také rádi zaštiťujeme. Tím, co primárně utváří naši soudržnost je stát a ovšem mocenský aparát, který za ním stojí. Je ale potřeba položit si otázku, jak tedy vypadaly pospolitosti přes vznikem státu, anebo lépe: existuje něco, co přirozeně formuje společenskou kohezi, aniž by za tím byl onen zmíněný mocenský aparát?“ říká Petr Květina z Archeologického ústavu AV ČR, Praha.

Soudržnost tradičních společností je úzce propojena se spiritualitou a společným mytologickým rámcem. Lidé, kteří sdílejí určité představy o světě, si mohou navzájem rozumět a vytvářet stabilní společenství. Kniha se zabývá tím, co se ale stane, když tento rámec přestane fungovat. V situacích, kdy se původní kulturní systém dostává do hluboké krize – například v důsledku střetu s jinou civilizací. Pokud se dosavadní vysvětlení světa zhroutí, může společnost začít hledat nový smysl v nových kultech a představách. Jedním z výrazných příkladů jsou takzvané *cargo kulty*, které v první polovině 20. století vznikaly v Tichomoří v reakci na setkání tradičních komunit s euroamerickou civilizací a jejími technologiemi a komoditami.

Místo teorií příběhy

Tradiční společnosti není třeba vysvětlovat pouze prostřednictvím abstraktních vědeckých teorií, ale je možné poukázat na konkrétní příběhy a zkušenosti lidí z kultur, které zůstávají často na okraji zájmu velkých civilizací.

„Kniha žije příběhy, které jsou podávány syrově a autenticky, neboť právě z takových zkušeností se rodí poznání. Text žije dobrodružným vyprávěním o společnostech, na které velké civilizace docela zapomněly. Aztékové, Lakhótové a pueblo indiáni z Ameriky, Hutúové a Tutsiové z africké Rwandy, Asmaté a Marind-animové z Nové Guineje jsou příklady kultur, s nimiž čtenář vstoupí do kontaktu, aby pochopil, jak svět tradičních společností funguje a jakou poruchu na křižovatce světů střet odlišných civilizací působí,“ dodává Petr Květina.

Proč se minulost týká přítomnosti

Dědictví minulosti nemusí být vzdálenou kapitolou dějin – historické zkušenosti mohou zásadně formovat současnou podobu společnosti, kultury i identity někdy s důsledky, které přetrvávají po generace.

„Miliony bezejmenných mrtvých z genocidy v Rwandě na jedné straně a jen zcela konkrétní mrtvý bohatý Američan na straně druhé jsou toho mementem,“ připomíná Petr Květina. *„I zdánlivě vzdálené příběhy tak mohou být klíčem k pochopení toho, proč společnosti fungují tak, jak fungují, a proč mohou být střety různých světů natolik ničivé.“*

Kniha *Porucha na křižovatce světů. Jak porozumět kmenovým společnostem* je určena odborné i laické veřejnosti. Nabízí pohled na společenskou soudržnost, identitu a kulturní střety z perspektivy společností, jejichž fungování se výrazně liší od světa moderních národních států.

Křest knihy

Kniha *Porucha na křižovatce světů. Jak porozumět kmenovým společnostem* bude slavnostně pokřtěna **29. září v Café Academia v Praze**.

Publikace vyšla v rámci projektu OP JAK *Připravení na budoucnost: porozumění dlouhodobé odolnosti lidské kultury (RES-HUM)*, podpořeného MŠMT a spolufinancovaného EU.



**Spolufinancováno
Evropskou unií**



**Ministerstvo
školy, mládeže
a tělovýchovy**

Kontakt pro média:

Jaroslav Řídký

tiskový mluvčí, Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.

ridky@arup.cas.cz

+420 734 445 333

Více informací:

Doc. Mgr. Petr Květina, Ph.D.

Oddělení archeologie pravěku

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.

kvetina@arup.cas.cz

+420 607 613 502



Petr Květina z pražského Archeologického ústavu AV ČR se svou novou knihou *Porucha na křižovatce světů*. Foto ARÚ



Zpustle vypadající muži jsou misionáři Kees Meuwese a Jan Verschueren na Papua Nové Guineje. Fotograf a rok neznámý. Sbírka Pieta van Mensvoort. Zdroj: www.kombai.nl.



Výroba vyřezávaného štítu, který byl pro Asmaty záštitou proti nepřítelům i zlým duchům. Foto Jan Rendek.



Pacifikovaní Tugeriové pózují s rýči. V jejich tvářích se při tom zračí smutek a vzdor. Fotograf a rok neznámý. Ze sbírky Pieta van Mensvoort. Zdroj: Collection Wereldmuseum, inventory nr. RV-A440-tt-235.



Tanečníci Hutu. Fotografováno mezi roky 1929–1937. Zdroj: Collection Wereldmuseum, inventory nr. RV-A162-79.